म. ग्रं. सं. ठाणें
विषय काव्य.
सं. क्र. 232
१९१९

REFBK-0001700
REFBK-0001700

म. ग्रं. सं. ठाणें
काव्य
2·32
…ळपत
म. ग्रं. सं. ठाणें.

महाराष्ट्रभाषाविभूषण

कै० राम गणेश गडकरी यांचा

पानपतचा

फटका

प्रकाशक

दत्तात्रय रंगनाथ

२८६ बुधवार,) पुणें शहर

REFBK-0001700
REFBK-0001700

मुद्रक

शंकर बापुजी मुजुमदार

किर्लोस्कर छापखाना, १४९१ कसबा, पुणें शहर.

आवृत्ती दुसरी

१९१९.

दा. क. 9600

पानपतचा फटका.

कौरव पांडव संगरतांडव द्वापरकालीं होय अती ॥
तसे मराठे गिलचे साचे कलींत लढले पानपतीं ॥ १ ॥
जासुद आला कथी पुण्याला शिंदा दत्ताजी पडला ॥
कुतुबशहानें शिरचरणानें उडवुनि तो अपमानियला ॥ २ ॥
भारतवीरां वृत्त ऐकतां कोप अनावर येत महा ॥
रागें भाऊ बोले ‘ जाऊ हिंदुस्थाना नीट पहा ॥ ६ ॥
‘काळाशीं घनयुद्ध करु मग अबदल्लीची काय कथा ॥
दत्ताजीचा सूड न घेतां जन्म आमुचा खरा वृथा ॥ ४ ॥’
बोले नाना ‘ युक्ती नाना करुनी यवना ठार करा ॥
शिंद्यांचा अपमान नसे हा ; असे मराठ्या बोल खरा ’ ॥ ५ ॥
उदगीरचा वीर निघाला ; घाला हिंदुस्थानाला ॥
जमाव झाला ; तुंबळ भरला सेनासागर त्या काळा ॥ ६ ॥
तीन लक्ष दळ भक्ष कराया यवनाधीशा चालतसे ॥
वृद्धबाल ते केवळ उरले तरुण निघाले वीररसे ॥ ७ ॥
होळकराचे भाले साचे जनकोजीचे वीरगडी ॥
गायकवाडी वीर अघाडी एकावरती एक कडी ॥ ८ ॥
समशेराची समशेर न ती म्यानामध्यें धीर धरी ॥
महादजीची बिजली साची बिजलीवरती ताण करी ॥ ९ ॥
निघे भोंसले पवार चाले बुंदेल्यांची त्वरा खरी ॥
धीर गारदी न करी गरदी नीटनेटकी चाल करीं ॥ १० ॥

मेहेंदळे अति जळे अंतरीं विंचुरकरही त्याच परी ॥
नारोशंकर सखारामहरि सूड घ्यावया असी धरीं ॥ ११ ॥
अन्य वीर तें किती निघाले गणना त्याची कशी करा ॥
जितका हिंदू तितका जाई धीर ढरेना जरा नरां ॥ १२ ॥
भाऊ सेनापती चालती विश्वासातें घेति सवें ॥
सूड ! सूड मनिं सूड दिसे त्या सूडासाठीं जाति जवें ॥ १३ ॥
वीररसाची दीप्ती साची वीरमुखांवर तदा दिसे ॥
या राष्ट्राचे स्वातंत्र्याचे दृढस्तंभ ते निघति असे ॥ १४ ॥
वानर राक्षस पूर्वी लढले जसे सुवेलाद्रीवरती ॥
तसे मराठे गिलचे साचे कलींत लढले पानपतीं ॥ १५ ॥

[२]

जमले यापरि पानपतावरि राष्ट्रसभा जणुं दुसरी दिसे ॥
वीर वीरमदयुक्त सभासद सेनानायक प्रतिनिधिसे ॥ १६ ॥
अध्यक्ष नेमिले दक्ष भाऊ अरिभक्ष्य कराया तक्षकसे ॥
प्रतिपक्ष खंडना स्वमत मंडना; तंबु ठोकिती मंडपसे ॥ १७ ॥
शस्त्र शब्द हीं सुरस भाषणें सभेंत करिती आवेशें ॥
रणभूमीचा कागद पसरुनी ठराव लिहिती रक्तरसें ॥ १८ ॥
एका कार्या जमति सभा या कृति दोघींची भिन्न किती ॥
बघतां नयनीं वाहतीलची पूर अश्रूचे स्वैरगती ॥ १९ ॥
पूर्ववीरबल करांत राहे. आहे सांप्रत मुखामधीं ॥
हाय तयांचे वंशज साचे असुनी झालों असे कुधी ॥ २० ॥
जमले यापरि पानपतावरि भारत सुंदर पुत्र गुणी ॥
युद्ध कराया रिपु शिक्षाया संरक्षाया यशा रणीं ॥ २१ ॥

[३]

आडदांड यवन रणमंडपिं जमलें; युद्धकांड येथोनि सुरु ॥
करिती निश्चय उभयवीर रणधीर " मारूं वा रणीं मरुं " ॥ २२ ॥

मराठी ग्रंथ संग्रहालय
क्र. ... नं. ...

पुढें पडे दुष्काळ चमूंमधिं; अन्न न खाया खावांना ॥
म्हणती "अन्नावाचुनि मरण्यापेक्षां जाऊं चला रणा" ॥ २३ ॥
मग सेनेनें एक दिलानें निश्चय केला लढण्याचा तो.
स्वस्थ होळकर मात्र नीचतर पगडभाइ ते यवनांचा ॥ २४ ॥
परधान्य हरणमिष करुनि रणांगणिं पडले आधीं बुंदेले ॥
श्रीशिवराया युद्ध पहाया हाक द्यावया कीं गेले ॥ २५ ॥
धन्य मराठे ! धन्य यवन ते ! रणांगणामधिं लढणारे ॥
आम्ही त्यांचे वंशज केवळ हक्कांसाठीं रडणारे ॥ २६ ॥
आवेश प्रवेशें दोन्ही सैन्यामधें कराया युद्धखळी ॥
परी स्वार्थ अनिवार मार दे आर्यजनांमधिं करि दुफळी ॥ २७ ॥
आर्यजनांचें दैव हा नाचे अभिमानाचें रूप धरी ॥
करी वसति मनिं सदाशिवाच्या; होय आमुच्या उरा सुरी ॥ २८ ॥
सुरासुरी जणुं डाव मांडिला बुद्धिबळाचा भूमिवरी ॥
परि दुर्दैवें वेळ साधिली प्यादी आली आम्हांवरी ॥ २९ ॥
कलह माजला झालि यादवी नवीन संकट ओढवलें ॥
कारस्थानीं हिंदुस्थाना व्यापुनि पूर्णाचे नागविलें ॥ ३० ॥
कुणि यवनाचा बाप जाहला ताप तयाचा हरावया ॥
नया सोडुनी जया दवडुनी कुणी लाविला डाग वया ॥ ३१ ॥
कुणी दिल्लीची वाहि काळजी कोणी तख्तासाठिं झुरे ॥
कुणा लागला ध्यास प्रीतिचा; विचार सारासारिं नुरे ॥ ३२ ॥
लालन लालन करि कुणि साधी मर्जीनेची कुणि मरजी ॥
असे घसरले साफ विसरले युद्धरीति अति खडतर जी ॥ ३३ ॥
गारदीच मज फार रुचे जरि यवन न सोडि विश्वासा ॥
निजबंधुंची करणी ऐकुनी सोडिं वाचका ! निश्वासा ॥ ३४ ॥
कलहा करिती कार्य विसरती क्षुद्रवस्तूच्या अभिमानें ॥
जसे हल्लिचे लोक तोकसम कलहा करिती नेमानें ॥ ३५ ॥

नेमानेमाच्या या गोष्टीं कष्टी होतें मन श्रवणीं ॥
असो; बुडाली एकी बेकी राज्य चालवी वीर गणीं ॥ ३६ ॥
सरदारांच्या बुद्धिमंदिरा आग लागली कलहाची ॥
शिपाईभाई परिनच चळले रीति सोडिली न मर्दांची ॥ ३७ ॥
नाहीं लढले लढणारही नच कुणी पुनरपी या जगतीं ॥
तसे मराठे गिलचे मोठे कलींत लढले पानपतीं ॥ ३८ ॥

[४]

एके दिवशीं रवि अस्ताशीं जाता झाला विचार हा ॥
" प्रातःकालीं स्मरुनी कालीं युद्ध करूं घनदाट महा " ॥ ३९ ॥
निरोप गेला बादशहाला, युद्ध कराया उद्यां चला ॥
समरांत मराया कीर्ति वरा, जय मिळवुनि आह्मांवरी अचला ॥४०॥
सकल यामिनी आर्यवाहिनी करी तयारी लढण्याची ॥
वीरश्रीचा कळस जाहला परवा न कुणा मरणाची ॥ ४१ ॥
परस्परातें धीर मराठे गोष्टि सांगती युद्धाच्या ॥
वीरश्रीच्या शस्त्रकलेच्या जयाजयाच्या अश्वांच्या ॥ ४२ ॥
बोले कोणी माझा न गणी वंशाचि मृत्युभयासि कधीं ॥
आजा पणजा बापहि माझा पडला मेला रणामधीं ॥ ४३ ॥
बापसवाई बेटा होई खोटा होईल नेम कसा ॥
पोटासाठीं लढाई नच परि मान मिळविण्या हवा तसा ॥ ४४ ॥
कुणी धरी तलवार करीं तिस पाहुनी आनंदे डोले ॥
फिरवी गरगर करी खालीं वर वीर मराठा मग बोले ॥ ४५ ॥
" अफाट वाढीची ही बेटी मोठी झाली लग्नाला ॥
प्राणधनाचे व्याज घेऊनि उद्यांच देईन यवनाला " ॥ ४६ ॥
अशी चालली गडबड सगळी निद्रा कोणा नच आली ॥
कोठें गेली कशी पळाली रात्र न कोणाला कळली ॥ ४७ ॥

४८००

प्रभात रूपें इर्षा आली; भीति पळाली निशामिषें ॥
भय मरणाचें कैचें त्यांना; काय करावें हरा विषें ॥ ४८ ॥
शिंग वाजलें संगरसूचक कूच कराया मिळे मुभा ॥
धांवति नरवर समरभूमिवर; राहे धनगर दूर उभा ॥ ४९ ॥
हटावयाते देशदारिद्रा मुखा हरिद्रा लावुनियां ॥
कीर्तिवधूतें जाति वराया समरमंडपीं धावुनियां ॥ ५० ॥
शहावलीचा हली सारखा अताइ नामा पुत्रबली ॥
यवनदसी मुख्यत्व घेत की पावळिमधिं जसा कली ॥ ५१ ॥
प्रणव जसा वेदांत सदाशिव तसा आर्यबलसेनानीं ॥
विश्वासाते पाहूनि वदनी अंगुलि घातलि यवनांनीं ॥ ५२ ॥
आले यापरि रणभूमीवरि; जसें गात कवि या पुढतीं ॥
तसे मराठे गिलचे साचे कलींत लढले पानपतीं ॥ ५३ ॥

(५)

वाढें जैसा दिवस वाढलें युद्ध तसें अतिनिकरानें ॥
हातघाइला लढाई आली अंबर भरले नादानें ॥ ५४ ॥
उभय वीरवर गर्जति " हरहर " " अल्ला अकबर " उल्हासें ॥
भासे आला प्रळय; यमाला दिली मोकळिक जगदीशें ॥ ५५ ॥
अश्वबीर गज भक्तमंडळी गोंधळ मारत देवीचा ॥
तलवारीच्या दिवट्या केल्या; सडा घातला रक्ताचा ॥ ५६ ॥
धूळ उडाली गुलाल झाली " उदे " गर्जिती भक्तबळी ॥
परस्परांचे बळी अर्पिती भूमि तर्पिती शिरकमलीं ॥ ५७ ॥
रणवाद्य भयंकर भराड बाजे शुद्ध न कोणा देहाची ॥
रणमदमादिरा मत्त जाहले, हले फणाही शेषाची ॥ ५८ ॥
मनुजेंद्रबला जणूं अंत न उरला देवेंद्राची नच परवा ॥
म्हणुनि धूलिकण नभीं धावुनि मेघसंघकीं रचिती नवा ॥ ५९ ॥

रक्तपाट अतिद्राट वाहती घाट बांधिले आस्थिंचे ॥
मृतगजतुरंग मकर खेळती; कृत्य अगाधचि वीरांचें ॥ ६० ॥
घोर कर्म हें बघुनी वाटे रविहि धरी निजसदनपथा ॥
कांपे थरथर स्थिर न क्षणभर इतरांची मग काय कथा ॥ ६१ ॥
यापरि चाले लढाइ; भ्याले दाढीवाले मग हटले ॥
पळती, धावति सैरावैरा; आर्यवीर त्यांवरी उठेल ॥ ६२ ॥
आर्यजनां आवेश नावेर; भरें कांपरें यवनांला ॥
ह्मणति "मिळाला जय हिंदुला लढाई आली अंताला" ॥ ६३ ॥
तोंच अताई दूरदृष्टिचा धीर देत निज सैन्याला ॥
स्वयें धांवला पुढें जाहला स्फूर्ति पुन्हां ये यवनांला ॥ ६४ ॥
त्वरित पूर्ववत समर चाललें हले भरंवसा विजयाचा ॥
दाढी शेंडी एक जहाली खेळ शहाच्या दैवाचा ॥ ६५ ॥
करी अताई जबर लढाई नाहीं उपमा शौर्याला ॥
त्यावरि ये विश्वास भासले कीं खानाचा यम आला ॥ ६६ ॥
विश्वासानें अति अवसानें खान पाडिला भूमिवरी ॥
करिवर चरणीं मरण तया ये, शरण एक मग यमनगरी ॥ ६७ ॥
धीर सोडितां वीर शहाचे पळती आवरती न कुणा ॥
शहावलीची कमाल झाली यत्न तयाचा पडे उणा ॥ ६८ ॥
पहात होता शहा खेळ हा दुरुनी; तोही घाबरला ॥
ह्मणे, "करावें काय न ठावें" दैव हात दे परि त्याला ॥ ६९ ॥
दक्ष वीर लक्षैकधीर तनुरक्षक सेनेसह धांवे ॥
म्हणे चमूला, "पळति यवन जे कंठ तयांचे छेदावे" ॥ ७० ॥
पुन्हां उलटले यवन लढाया हुकुम ऐकतां हा त्याचा ॥
शहा तयातें सहाय होतां मारा करिती जोराचा ॥ ७१ ॥
जसे लढावे वीर संगरीं काबिजन इच्छा मनिं करिती ॥
तसे मराठे गिलचे साचे कलींत लढलें पातपतीं ॥ ७२ ॥

मराठी ग्रंथ संग्रहालय, ठाणे.
काव्य नं.
ता.

नभोमध्यगत सूर्य होत मग युद्धाहि आलें मध्याला ॥
हाय हाय या आर्यभूमिचा भाग्यसूर्य तो शेवटला ॥ ७३ ॥
सदा आम्हांला विजय मिळावा प्रताप गावा जगतानें ॥
परि त्याकाळीं फुटक्या भाळीं तसें न लिहिलें दैवानें ॥ ७४ ॥
सदाशिवाचा उजवा बाहु राहु रिपुस्त्रीमुखविधुचा ॥
बाऊ केवळ म्लेंच्छजनांचा; भाऊ माधवरायाचा ॥ ७५ ॥
बेटा ब्राह्मण बादशहाचा; पेटा साचा वाघाचा ॥
वीर फुलांतील गुलाबगोटा; वाली मोठा धर्माचा ॥ ७६ ॥
ताण जयाची द्रौणीवर उद्धाण आणितां आर्यांला ॥
विजयाचा विश्वास; असा विश्वास; लागला शरत्याला ॥ ७७ ॥
मर्म हाणिं तो वर्मीं लागें कर्म आमुचें ओढवलें ॥
धर्मसभेला आत्मा गेला धर्मवधूकरिं शव पडलें ॥ ७८ ॥
अश्रू नयनी आणी लक्ष्मी प्रियभार्या त्या आर्याची ॥
उतरे चर्या अघा न मर्या; परि ये स्मृति तिस कार्याची ॥ ७९ ॥
करी विचारा वीराचारा द्वारा वीराची स्वमनीं ॥
" नाथघात सैन्यांत समजतां धीर उरेल न आर्यजनीं " ॥ ८० ॥
छातीचा करि कोट लोटिला; दुःखलोट अनिवार तरी ॥
नीट बैसवी प्रेता देवी धनुष्य त्याच्या दिलें करीं ॥ ८१ ॥
धन्य सती ती ! धन्य तिचा पति ! धन्याचि जननीजनकाला ॥
धन्य कवीचें भाग्य असे या म्हणुनि मिळे हें गायाला ॥ ८२ ॥
परि जें घडले लपेल कुठलें ? वेग फार दुर्वार्तेला ॥
अल्पची काळे भाऊस कळलें " गिळिलें काळानें बाळा " ॥ ८३ ॥
" हाय, लाडक्या काय कृत्य हें घाय काय हा भग्न करी "
गोंडस बाळा तोंड पुण्याला दावुं कसें कथि तोड तरी ॥ ८४ ॥

असा करी तो शोक ऐकुनी दुःख जाहलें सकळांला ॥
अश्वावरती स्वार जाहला भाऊराया मरण्याला ॥ ८५ ॥
व्यंग समजतां भंग कराया आर्यांच्या चतुरंग बळा ॥
सिद्ध जाहला शहा ; तयाला दैवानें आधार दिला ॥ ८६ ॥
फिरती मराठे आला वाटे अंत शिवाजी राज्याला ॥
भाऊराया योजि उपाया—तोहि वायां परि गेला ॥ ८७ ॥
मान सोडिला, साम जोडिला, दूत धाडिला होळकरा ॥
प्रसंग येतां मत्त किंकरा धनी जोडिती असें करा ॥ ८८ ॥
दूत निघाला सत्वर आला होळकराला नमन करी ॥
ह्मणें भाऊचा निरोप ऐका, साह्य करा या समयिं तरी ॥ ८९ ॥
' उणें बोललों प्रमत्त झालों बहु अपराधी मी काका ॥
माफ करा, मन साफ करा; या अफतींत मज नच टाका ॥ ९० ॥
मत्प्राणाची नाहीं परवा, बरवा समरीं मृत्यु हवा ॥
परीं लागतो डाग यशाला शिवरायाच्या; तो दुरवा ॥ ९१ ॥
देशकार्य हें व्यक्तीचें; नच सक्ती नको, भक्तीच हवी ॥
आशक्ति सर्वांची असंतां मिळवूं आतां कीर्ति नवी ॥ ९२ ॥
राग नका धरूं; आग लागते यशा; भाग हा सर्वांचा ॥
शब्द मुलाचा धरितां कैचा ? हाच मान कां काकाचा ॥ ९३ ॥
साह्य कराया यवन वधाया धीर द्यावया या काका ॥
असें विनविलें हात जोडिले दया न आली परि काका ॥ ९४ ॥
बट्टा लावी वयास; केली थट्टा ऐसी विनतीची ॥
रट्टा दे भूमातेला; धरि कट्टा वैरी मान तिची ॥ ९५ ॥
दुःखावरतीं डाग द्यावया करी होळकर हुकुम दळा ॥
" पळा, मिळाला जय यवनाला ', काय ह्मणावें अशा खळा ॥ ९६ ॥
फिरले भाले—भाले कैचे ? दैवची फिरले आर्यांचें ॥
पाहे भाऊ; वाहे नयनीं नीर; करपलें मन त्याचें ॥ ९६ ॥ ९७ ॥

निरोप धाडी पुन्हां तयाला पळा वांचवा प्राण तरी ॥
पळतांना परि कुटुंबकबिला न्यावा आमुचा सर्व घरीं ॥ ९८ ॥
घेत होळकर वीरवधूतें मग दक्षिणची वाट धरी ॥
देशहिताची करुनि होळी नाम होळकर सार्थ करी ॥ ९९ ॥
करी दुजा विश्वासघात हा; निजबंधूच्या दे साची ॥
परवशतेची माथी मोळी, हातीं झोळी भिक्षेची ॥ १०० ॥
काय कथावी युद्ध-कथा मग वृथा भाऊचा श्रम झाला ॥
धीर सोडुनी पळाति मराठे, पूर्ण पराभव त्या आला ॥ १०१ ॥
कोणी वेणीमधवधांवें; वारे तयाचा शिरीं जडे ॥
भारतरमणीकिंठतन्मणी धरणीवरती झणीं पडे ॥ १०२ ॥
भूदेवीची तुटे गळसरी; फुटे दैव कीं आर्यांचें ॥
आकाशाची कुऱ्हाड पडली; कडे लोटले दुःखाचें ॥ १०३ ॥
सैरावैरा आर्य धावती; हरहर ! कोणी नच त्रातां ॥
यवन करिती मग प्रळय भयंकर वदा कशाला तो आतां ॥ १०४ ॥
वर्णन करितां ज्या रीतीचें कुंठित होइल सुकविमती ॥
तसें मराठे गिलचे साचे कलींत लढले पानपतीं ॥ १०५ ॥

(७)

सन सतराशें एकसष्ट अतिनष्ट वर्ष या देशाला ॥
हर्ष मरे उत्कर्ष उरेना; सकळां आली प्रेतकळा ॥ १०५ ॥
फुटे बांगडी दीड लाख ती; राख जहाली तरुणांची ॥
आग पांखडी दैव आह्मांवर; मूर्ति अवतरे करुणाची ॥ १०५ ॥
घरोघरीं आकांत परोपरि; खरोखरीचा प्रळय दिसे ॥
भरोभरी रक्ताच्या अश्रू अबला गाळिती शोकरसें ॥ १०८ ॥
" दोन हरवली मोतिं; मोहोरा गेल्या सत्तावीस तशा ॥
रुपये खुर्दा नये मोजतां ,, वचना वदाति वृद्ध अशा ॥ १०९ ॥

घोर वृत्त हें दूतमुखानें कानीं पडलें नानाच्या ॥
" भाऊ भाऊ ,, करितां जाई भेटीस भाऊरायाच्या ११०
उघडा पडला देशतयानें हें नव संकट कां यावें ॥
दुःख एकटें कधिं न येत परि दुःखामागुनि दुःख नवें ॥ १११ ॥
धक्का बसला आर्ययशाला; तेथुनि जाई राज्य लया ॥
रघुनाथाचें धैर्य हरपलें, जोड उरेना हिमालया ॥ ११२ ॥
" नाथ ! चालला सोडुनि अबला, पाहु कुणाच्या मुखाकडे ॥
' बाळा ! कैसा जासी लोटुनि दुःखाचे मजवरती कडे , ॥ ११४ ॥
जिकडे तिकडे हंबरडे यापरी परिसती जन फिरतां ॥
कोणीकडेंही तरुण दिसेना; सेनासागर होय रितां ॥ ११४ ॥
उडे दरारा; पडे पसारा राज्याचा; बळ घेत रजा ॥
उघडे पडले मढें हत्तिचे कोल्हे त्याबरि करिती मजा ॥ ११५ ॥
भलते सलते पुढें सरकले, खरे बुडाले नीचकरीं ॥
मालक पडतां नीट बैसले पाटावरती बाण करी॥ ११६ ॥
नडे आमुची करणी आम्हां; खडे चारिले यवनांनीं ॥
तडे पडोनी यशपात्राला रडे सदोदित भूरमणी ॥ ११७ ॥
गंजीफांचा डाव संपला दिली अखेरी यवनांतें ॥
स्वातंत्र्यासह सर्वस्वातें, दूर लोटिलें निज हातें ॥ ११८ ॥
रुमशामाला धूम ठोकितां पुणें हातिचें घालविलें ॥
दुग्धासाठीं जातां मार्गीं पात्र ठेवुनी घरीं आले ॥ ११९ ॥
करि माधव परि उपाय पुढतीं परि ते पडती सर्व फशीं
घटिघडी उघडिल्या एकदां बसेल कैशी पुन्हां तशीं ॥ १२० ॥
जसा नदाचा ओघ फिरवा पात्रीं पडतां गिरीशिखरें ॥
पानपतच्या पर्वतपातें इतिहासाचा ओघ फिरे ॥ १२१ ॥
इतिहासाचें पान येथचें काळें झालें दैवबळें ॥
या देशांवर अपमानाची स्वारी दुःखासहित वळे ॥ १२२ ॥

राठी ग्रंथ संग्रहालय

सर्वस्वाचा नाश जयानें वर्णुं तयातें मी तां किती ॥
व्यास वर्णिता थकले यातें मग मी कीहें अल्पमती ॥ १२३ ॥
जसें झगडतां त्वरित फिरावी सकळ ग्रहोंची सरळ गति ॥
तसे मराठे गिलचे साचे कलींत लढले पानपतीं ॥ १२४ ॥

(८)

जें झालें तें, होऊनि गेलें फळ नच रडुनि लेशभरी ॥
मिळे ठेंच पुढल्यांस मागले होउ शहाणे अजुन तरी ॥ १२५ ॥
पुरें पुरे हें राष्ट्रविघातक परस्परांतिल वैर अहो ॥
पानपताची कथा ऐकुनी बोध एवढा तरि घ्याहो ॥ १२६ ॥
भारत बांधव ! पहा केवढा नाश दुहीनें हा झाला ॥
परस्पराशीं कलहा करितां मरण मराठी राज्याला ॥ १२७ ॥
हा हिंदु, हा यवन, पारशी हा, यहूदि हा भेद असा ॥
नको नको हो, एकी राहो, सांगू आपणा किती कसा ॥ १२८ ॥
एक आईचीं बाळें साचीं आपण सारे हें स्मरुनी ॥
एक दिलानें एक मतानें यत्न करूं तद्धितकरणी ॥ १२९ ॥
कधीं रडकथा निजदेशाची वाचून ऐका हा फटका ॥
लटका जाउनि कलह परस्पर लागो एकीचा चटका ॥ १३० ॥
कौरवपांडव संगरतांडव द्वापरकालीं होय अती ॥
तसें मराठे गिलचे साचे कलींत लढले पानपतीं ॥ १३१ ॥

ए. पी. बापट ॲन्ड ब्रदर्स.

बुकसेलर्स आणि पब्लिशर्स बुधवार पेठ, पुणें शहर.

आमचेकडे इंग्रजी, संस्कृत, मराठी, शालोपयोगी व
इतर सर्व पुस्तके विकत मिळतात.

फक्त लहान मुलांमुलींकरितां

बाल–माला.

वार्षीक वर्गणी पुण्यांत ५ आणे व
बाहेर गांवीं ११ आणे

**नवीन सालास सुंदर छोटें पुस्तक
बक्षीस मिळेल**

राष्ट्रीय व्यापारी.
किरलोस्कर थिएटर, पुणें शहर.

किर्लोस्कर छापखाना.

इंग्रज़ी, मराठी आणि संस्कृत छपाईचें हरएक काम
फारच सुंदर, शुद्ध व त्वरीत होतें.

गिऱ्हाईक नेहमीं खुष असतें.

भरपूर टाईप. मोहक बार्डरी.
आपलें काम हमेश किर्लोस्कर छापखान्याकडेच पाठवा.
किर्लोस्कर थिएटर, पुणें.

रंगभूमीवरील सचित्र संगीत नाटकें.

संगीत नाटकांचीं पुस्तकें

	रु.	आ.
संगीत शारदा नाटक	१	०
सं. सौभद्र	०	१२
सं. रामराज्यवियोग	१	८
सं. मृच्छकटीक	०	१२
सं. शाकुंतल	०	१२
सं. शापसंभ्रम	०	१२
सं. मानापमान	०	१२
सं. विद्याहरण	०	१२
सं. संत तुकाराम	०	१०
सं. जन्मरहस्य	१	०
सं. सहचारिणी	१	०
सं. कुंजविहारी	१	०
सं. स्वयंवर	०	१२
सं पुण्यप्रभाव	१	०
सं. वीरविडंबन	१	०
सं. एकच प्याला	१	०
सं. हाच मुलाचा बाप	१	०
सं. संन्याशाचा संसार	१	०
सं वीरतनय	१	०
सं. मूकनायक	१	०
सं भावबंधन	१	०
सं. कृष्णकांचन	१	०

सं. सुंदोपसुंद	१	०
सं विनोद	०	१०
स. चित्रवंचना	०	१०
सं. संशयकल्लोल	१	०
सं. प्रेमाभास	०	१२
सं. प्रेमशोधन	१	०
सं. राक्षसी महत्वाकांक्षा	१	०
प्रेमसंन्यास [गडकरीकृत]	१	०
कांचनगडची मोहना	०	१२
प्रेमध्वज	०	१२
चंद्रग्रहण	०	१२
भाऊबंदकी	०	१२
सवाई माधवराव	०	१२
कमला	०	१२
बायकांचें बंड	०	१२
मत्स्यगंधा	०	१२
विचित्रलीला	०	१४
हाच मुलाचा बाप	०	१२
चंद्रगुप्त	०	१२
तीन नाटकें तीन प्रहसनें	१	०
तुकाराम [शिरवळकर]	०	१२
तोतयाचें बंड	१	०
पद्मरात्न	१	०
वाटिका	०	८

वरील सर्व नाटकें रोख अगर व्ही. पी. ने मागविल्यास पाठवूं. ट. ख. शिवाय. मागविण्याचा पत्ता—

एम्. व्ही. आगाशे बुकसेलर पुणें शहर.